

Előszó

A nevem Jack Crabb, és a múlt század közepén érkeztem a Nyugatra. Ekhós szekéren jöttünk az egész retyerutyánkkal, lehettem olyan tízéves. Aztán elraboltak a csejenn indiánok, és ők neveltek föl. A Kis Nagy Ember nevet kaptam tőlük. Megtanítottak a nyelvükre, a lovaglásra, vadászatra, pónilopásra és háborúskodásra, részben még a gondolkodás módjukra is. Tizenegynéhány évesen az amerikai hadsereg fogságába estem, s onnantól fogva rengeteg kalandban volt részem, az akkori idők számtalan hírességét ismertem meg személyesen, például George A. Custer tábornokot, James B. „Vad Bill” Hickokot, Wyatt Earpöt és sok mindenkit még. Túléltem Custer Little Bighorn-i ütközetét, amit az indiánok Zsíros Fű néven tartanak számon.

Minderről, életem első szakaszáról, már alaposan beszámoltam egy Ralph Fielding Snell nevű pasasnak, aki pár hónappal, vagy talán évvel ezelőtt jött el az öregotthonba – ha majd olyan vének lesznek, mint én, maguknak sem fog annyit számítani, hogy hónapokról vagy évekről van szó. A magam részéről épp száztizenkét esztendőss lettem az idén. Az ám. Magam se nagyon hiszem, de hát tetszik, nem tetszik, viselnem kell.

Snell hangfölvéző masinát hozott magával, és noszogott, hogy mondjak rá mindent, ami csak eszembe jut a régi időkből. Az ok, amiért belementem ebbe, igazán tiszta és egyszerű. Azt reméltem, hogy kereshetek vele néhány रुपót. Eléggé le voltam égve már jó néhány éve. Gondolhatják, hogy az én koromban nem könnyű keresethez jutni.

Bemondtam hasból az első összeget, ami az eszembe jutott – nehéz alkudozni, ha az embernek még csak alapja sincsen hozzá. Na, például ez is egy olyan dolog, ami az in-

diánok gondolkodásából tökéletesen hiányzik, és azt sem fogják föl, hogy a fehéreknek viszont ez a mindenük. Tehát azt ígértem az ipsének, hogy ötvenezer dollárért az övé lehet a sztorim. Ez a pénz helyzettől és kortól függően lehet igen takaros kis összeg, de lehet pitiáner aprópénz is. Snell papájának például az utóbbi volt, legalábbis ha hihetünk a fiacskájának, aki nem győzött keseregni, hogy tönkreteszi az öreg a faszariságával, közben meg nyilvánvalóan soha életében nem próbált meg egy fityinget sem keresni a saját két kezével. Egészen addig, míg az a nagyszerű ötlete nem támadt, hogy *mi*, tehát ő meg én, mocskosul meggazdagodhatnánk, ha piacra dobnánk a sztorinkat (igen, a *mienket*), Custer Utolsó Ütközetét, az *egyetlen* fehér túlélő szemszögéből elmesélve, aki elvileg nem is létezett.

– Ugyan, *ötven* lepedő – mondta azzal az arckifejezéssel, ahogy az egyébként kínosan választékos beszédű fickók kivételes esetekben szleng szavakat használnak, csak hogy elhitessék az emberrel, mennyire a javát akarják. – Ugyan, Jack, egyetlen föllépéssel kereshetnénk annyit! Az egyediség mindig a legjobb tipp, Jack, és nem csak a mi hazánkban. Ez az egész nyugati civilizáció alapelve. Nincs nagyobb dolog, mint hogyha valaki egyetlen a maga nemében, és magáról, barátom, ez bízvást elmondható!

Nagy hiba volt, hogy egy szót is mondtam neki, még mielőtt korrekt üzleti megállapodást kötöttünk volna, akár a szívemnek kedves ropogós készpénz, akár írott szerződés formájában, ami biztosította volna a részemét a kalandjaim nyereségéből. Csak beszéltem a masinára, ő meg egyre nagyobb nyereségeket emlegetett, míg be nem fejeztem a Little Bighorn-i ütközet történetét. Ekkor rám jött a gyanú, hogy ez a rohadék ki akarja facsarni belőlem az egész hosszú életemet, mielőtt nekikezdene a könyvének vagy könyveinek vagy újságcikkének, mozijának, előadás-sorozatának, bárminek, amit a „mi” nevünkben tervezett, s amiért fizetett volna.

Namármost, mindig is úgy tekintettem Snellt, hogy anynyi jellem szorult belé, mint egy csirketollba, de meghök-

kentően akaratosnak bizonyult, mikor végül megmondtam neki, hogy nem beszélek többet. Kunyerált, vonított, nyavalygott, még valódi könnyeket is ontott, aztán, mikor látta, hogy ez nem használ, elővette a csúnyábbik hangját, perrel fenyegetőzött, és azt állította, hogy bár nem készítettünk semmilyen írott szerződést, az, amit a szalagokra beszéltem, úgynevezett szóbeli megegyezést jelent, amelyet minden bíróság elismer. És hát elég sok életveszélyt túlélttem már kisgyerek koromtól fogva, de még mindig van egy dolog, amitől komolyan összevesztem magam. A jogászok. Mondhatnék még erről egyet-mást, de egy ilyen alak még megkaparinthatná ezt a szalagot, beperelhetne a véleményemért, és akkor le is győzne, mert volt nekik eszük, mikor kitalálták az egész rendszert: akárki lesz is a bíró, száz százalék, hogy *jogász* lesz.

Most azt gondolhatnák, hogy Snell sarokba szorított, csak hogy nem egyszerűen vakszerencsével húztam én ki ilyen sokáig élve. Van bennem némi bűnöző észjárás, úgy hogy ha más körülmények közt nevelkedem, még akár jogász is lehettem volna. Pillanatokon belül kikutlottam a tökéletes tervet arra, hogy megszabaduljak Snelltől: úgy döntöttem, meghalok.

Persze megrendezett halálesetről volt szó. Egyébként sem tudott másra gondolni, mint hogy az én koromban bármikor eldobhatom a kanalat, azért is sürgetett annyira, hogy minél többet beszéljek a masinába. Épp csak meg kellett rendezni a dolgot, rávenni az otthonbeli népeket, hogy segítsenek, és ez nem is volt olyan nehéz. Snell eleve csak azért tölthetett velem annyi időt, az otthon szabályai ellenére (az ilyen helyek szabályai mindig arról szólnak, hogy a bennlakók semmit ne tegyenek evésen, alváson és kulázáson kívül, és lehetőleg minél hamarabb patkoljanak el, nem úgy, mint én), mert abban reménykedtek, hogy hálaból jókora támogatást fog kiperéselni a befolyásos apukájából. Én viszont pontosan tudtam, hogy semmi ilyenre nem került sor, és abból ítélve, amit Snell papájáról az elejtett megjegyzésekből megtudhattam, a jövőben sem fog soha.

Előadtam a problémámat az orvosnak, aki az én részemet felügyelte. Teague-nek hívták, és elmeorvos volt. Ezeket én jobb szeretem dilidokinak nevezni, mert hajlamosak rá, hogy a leghibbantabb dolgokat is normálisnak tekintsék, és viszont; ezért is olyan könnyű hazudni nekik.

– Kisfiam – mondok neki, és ne higgyék, hogy megsértődött ezen, mert a pénz után a második legfontosabb dolog a kor volt a számára, és nem ám olyan értelemben, hogy a rá bízott vénségek kora érdekelte volna, dehogya, csakis a sajátja, mivelhogy túlságosan is odavolt az otthonban kisegítő fiatal lánykákért, de már vastagon a negyvenes éveiben járt, volt neki egy elkényeztetett lánya valami puccos főiskolán meg egy felesége, aki az asztalán álló fényképről vigyorgott rá gonoszul az apró szemével. Szóval hát azt mondom neki: – Kisfiam, hallgasson már ide rám egyszer az életben. Hosszú évek óta próbáltam folyton elmondani valakinek a történetemet, és soha senki nem hitt nekem, maga sem. Erre jön ez a Snell, és ő bezzeg hisz. Ez a fontos benne. Csakhogy az viszont pofátlan hazugság, hogy a kisujját is megmozdítja akár értem, akár magukért. Kérdezze meg a papáját, hogy említette-e a fiacskája akár csak egy szóval is magát meg a bizniszét itten. És ha a fiúcska azzal áztatná, hogy részesedést ígér magának az élettörténetem nyereségéből, akkor kérdezze csak meg, hajlandó-e aláírni erről valami szerződést.

Teague, aki világeletemben csak gúnyolódott rajtam, sokkal több tiszteletet mutatott, mióta ez a Snell eljárt hozzám interjúvolni, úgyhogy most sem söpörte le visszakézből, amit mondtam. Meg aztán a profitot illető kérdésekről sokkal lelkesebben tárgyalt, mint a szakmájába vágó elmebeli dolgokról.

Így folytattam:

– Azt szeretném, ha segítene nekem egy bizonyos ügyben. Cserébe beveszem az üzletbe, amit a sztorimból csinálók.

Teague mindig is művészien tudta tettetni, hogy mélyen eltöpreng a hallottakon, ami szerintem soha nem volt igaz, közben állandóan a maga dolgain járt az esze. Most viszont

egészen őszinte érdeklődést mutatott, megrezdült az a hegyes kis álla, és némi élet költözött örökké mocsárvízszerű szemébe.

– Jack – mondja, miközben kipi-kopi-kocogtatja az ezüst töltőtollát az asztalon –, talán meghökkenti, ha azt mondom, hogy lényegében egyetértek magával, legalábbis ami a dolog általános nézetét illeti. Az a helyzet, hogy a hónapok során kezdtem némi türelmetlenséget érezni, s végül rászántam magam, hogy személyesen fölvegyem a kapcsolatot Mr. Armbruster C. Snell-lel, a mi emberünk apjával. Mit mondhatnék, teljes kudarc várt rám. A legtöbb, amit elérhettem írásos és telefonos próbálkozásaimmal, hogy egy titkár szóba állt velem, aki rengeteg ízetlen élcelődés és nyílt gorombaság után végül nagy nehezen ráállt, hogy küld egy pályázati lapot az úgynevezett Snell Alapítvány támogatásához. Igen régen foglalkozom már szponzorkereséssel, de ennek az alapítványnak a nevét még soha nem hallottam. A brosrájukat látva aztán megértettem, miért is nem. A legtöbb általuk támogatott kutatás eléggé gyanús, tudományosan megalapozatlannak tűnik. A hideg víz hatásai a herezacskóra, például. Aztán „Az urofilia szerepe a társadalmi változásokban”. „Az óvilági állatkertben született majmok és a délnyugat-iowai tizenéves fiúk maszturbációs szokásainak összehasonlítása.” – Teague gúnyosan horkantott. – Annyi bizonyos, hogy az *én* pályázatomat postafordultával visszadobták.

– Akkor érti, miről beszélek.

– Annyit értek – szögezte rám a tollat –, hogy Snelléktől semmit nem várhatunk, maga viszont a maga szakállára akarna hasznot húzni a sztorijából, amit esetleg velünk is hajlandó volna megosztani. Azt viszont még nem tudom, hogy ezért az elméleti jutalomért cserében mit vár tőlem.

Ugye észrevették, milyen ügyesen használja Teague a „mi” szócskát, amikor az ő hasznáról esik szó, és az „én” szócskát, ha a felelősségről?

Elmagyaráztam a tervemet, ami így nézett ki: a következő alkalommal, ha elpatkol egy olyan vénségünk, akiért

nem jelentkeznek élő hozzátartozók, Teague azt mondja Snellnek, hogy én voltam az. Egy-két nővért is beavathatna, akik tanúsítanak, hogy tényleg az öreg Jack került a deszka közé. Többet aztán találkoznia sem kellene Ralph Fielding Snell-lel. Én meg közben lenyúlnám és eldugnám a fölvevőmasinát, amit Snell itt szokott hagyni nekem, hogy addig is beszéljek rá. És amint Snell eltűnik a balfenéken, folytatnám az emlékezést, amit aztán a saját szakállamra adnék ki, és Teague is megkapná a részét.

A dilidoktor egész hamar belement az egyezésbe. Nem gondolom, hogy komolyan hitt benne, de kapva kapott az alkalmon, hogy megszabaduljon Snelltől. Nagy keserűséggel gondolt arra, mennyit segített ennek az alaknak, bár igazából annyi volt az egész, hogy megengedte, hogy beszéljünk, na de hát a doktornak már csak az a mestersége, hogy ne csináljon semmit, aztán önmagának tulajdonítson minden sikert és másra kenjen minden kudarcot.

Sor került tehát az ál-temetésre, pontosabban igazi temetése volt annak az alig kilencvennégy éves taknyosnak, aki természetesen valódi személy volt, ha nem is történelmi, mint én, de valahogy sikerült neki túlélni vagy szem elől veszteni minden rokonát. A szertartáson ezért csak néhány otthonbeli vénség vett részt, a többségük annyira szenilis, hogy nem tudták – és nem is érdekelte őket –, kiről is van szó, de legalább történt valami, amin részt vehettek. Iszonyú unalmas dolog ám várni a halálra.

Jómagam meghúztam magam a tévésobában, nem volt sok kedvem a saját temetésemhez, még csak játékból sem (száztizenkét évesen vajon milyen messze lehet még a valódi?), inkább röhögcséltem egy sort a cowboyfilmen, amit adtak.

Dr. Teague aztán elmondta, hogy Snell megjelent a szertartáson, eszébe sem jutott kétségbe vonni, hogy én voltam a halott, aztán meg eltűnt, és nem is került elő többé, bár egyszer-kétszer még megkérdezte telefonon, nem került-e elő a fölvevője. Csak azt sajnálom, hogy a történetem első részét már elmondtam neki, mert abban rengeteg érdekes

rész volt, és öreg vagyok már ahhoz, hogy újra nekimenjek az egésznek előlről, mikor annyi más elmondanivalóm van még. Úgyhogy ha tudni akarják, hogyan zajlott le a valóságban a Little Bighorn-i ütközet, keressék meg Snellt.*

Most pedig az ütközet utántól folytatom a történetemet, mindjárt Vén Vidrabőr halála után, aki a csejennek főnöke volt, nekem pedig annyi, mintha az apám lett volna.

* A SZERKESZTŐ MEGJEGYZÉSE: A boldogult Ralph Fielding Snell Kis Nagy Ember címen publikálta Jack Crabb visszaemlékezéseinek első részét, 1964-ben.

1.

Deadwood

Vén Vidrabőr a legpompásabb fickó volt, akit életemben ismertem, és bár hosszú éveket töltöttem távol tőle, asszem, valahol titokban mindig úgy képzeltem, hogy örökké fog élni, így aztán, ha szükségem volna rá, bármikor mehetek, megtalálom, és helyére teszi az eszemet a lélek dolgaiban. Mert azzal mindenkinek megvan a maga baja, akármilyen ügyes is egyébként az anyagi ügyekben.

Jó néhány felebarátját eltette láb alól, skalpolásban sem volt renyhe, és szemrebbenés nélkül állta a kínzást, akár az adok, akár a kapok sora volt rajta éppen, hanem hát volt benne valami, amit se azelőtt, se azóta nem láttam senki más emberfiában: pontosan tudta, hányadán áll a lényeges dolgokkal, és pontosan tudta, hol van a saját lényének a középpontja. Olyan tudás ez, amit a magam részéről ugyan csak nélkülöztem az életben.

Még mindig az indián gúnyában jártam, amit csejenn barátaim adtak, nehogy lemészároljanak a Zsíros Fű csatamezején. Csatlakoztam egy időre Vén Vidrabőr kicsi bandájához a Bighorn-hegység lábánál. A hatalmas seregből, amelyet Custer olyan hűbelebalázs módra támadott meg, egy kisebb rész az ütközet után északnak indult Ülő Bikával a Nagyanya Földjére, mert hogy így nevezték Kanadát, Viktória királynő után, akinek a képét holmi érdemen mutogatták nekik a kanadaiak.

Megvolt a magam leszámolni valója Custerrel: miatta vesztettem el indián feleségemet és fiamat, pár évvel azelőtt, mikor rajtaütött a Washita melletti csejenn táboron. Gondoltam is egy darabig, hogy megölöm, ha módon lesz rá, de valahogy sosem tudtam szerét ejteni, most meg, hogy va-

laki megtette helyettem, hát sehogy nem bírtam elégtételt érezni, de még csak azt sem tudtam, hogy akkor ezentúl mi végre éljek tovább.

Gondolnom kellett pedig arra is, hogyan mentsem a bőrtömöt. Nem volt már ott Vén Vidrabőr, hogy kezeskedjen értem, és más indiánoknak, a fiatalabbjának, akik nem emlékeztek rám csejenn gyerekkoromból, szöget üthetett a fejébe, hogy miért is ténfergek közöttük ágyékkötőben meg leggingben. Mikor még élt az öreg, persze nem engedte az udvariasság, hogy firtassák a dolgot. Az indiánok egyrészt születetten udvariasak, másrészt meg ájultan tisztelik az öregeiket. Most nagyon aggasztott, mi lesz, ha visszamegyek, és elmondom, hogy meghalt az öreg főnök. Talán az ingerlékenyebb személyeknek eszébe jut, hogy esetleg én segítettem át az örök vadászmezőkre, mert a hatalmára fáj a fogam, arra a legalább tíz cent értékű vagyonára meg a feleségeire, akik közül a legfiatalabbik egyébként egész csinoska volt, s bármilyen vén volt is a férje, a lánynak bizony dagadozott a pocakja.

Han ezért annál több eszem volt, hogysem az amerikai hadseregnél próbálkozzam csejenn díszben, más ruhatár pedig pillanatnyilag nem állt rendelkezésemre, hacsak meg nem kérek egy harcost, adná kölcsön a Hetedik Lovaszered valamelyik elesett vitézéről lezabrált gúnyát. Ha fehér katonába ütközöm bárhol a vidéken, az mind tudni akarta volna, mi az ördögöt keresek itten, akárhogy vagyok is öltözve, na és amilyen lelkiállapotban voltak a Custer veresége után, hát nehezen tudtam volna meggyőzni őket, főleg, hogy elvesztettem, ha csak átmenetileg is, a szóbeli ihletemet.

Higgyék el, ezek az utolsó napok kirágták belőlem a lelket. Hogy örülhettem volna kétszáz lemészárolt fajtámbelinek? Meg az a rengeteg indián, aki otthagya a fogát Little Bighornnál, pedig egyik se volt az ellenségem. És erre még Vén Vidrabőr is beadja a kulcsot. Megmondhatom, mihez lett volna kedvem: leülni és rázendíteni, mint egy kiskölyök, vagy legalább indián módra gyászdalokat énekelni. Vagy mindkettőt. Csakhogy egyiket se tettem. Túlságosan

veszélyes zuga volt ez a világnak ahhoz, hogy az ember hagyja elhatalmasodni az érzelmeit. Fontosabb volt a biztonság. Az kellett, hogy kijussak onnét, de pronto, az érzelmi hullámzásokat meg csak némán, a szívemben intéztem.

Úgy okoskodtam, hogy ha eljutok az új településig a Fekete-dombok lábánál, ott már senkinek nem tűnik föl, ha elvegyülök a fehér társaságban, mivel éppen aranyláz zajlott arrafelé, ami szinte egyhangú rendszerességgel szokott előfordulni a Nyugaton. Jómagam is részt vettem egyben, a coloradói Cherry Creek mellett, jó időt elgyilkoltam az aranymosással, s a végén kevesebb aranyporom volt, mint amennyit a felszerelésért kifizettem. Tettem viszont egy megfizethetetlen felfedezést: gyakorlatilag egyvalaki keres az aranyleleteken, mégpedig az, aki ellátja a bányászokat munícióval, itallal és növel – megfelelően földuzzasztott áron.

Gyalogosan, és jóformán csak éjszaka haladva jó egy hónap kellett hozzá, hogy elérjem a Deadwood nevű bányászvároskát a Dakota Territóriumban. Úgyszólván sértetlen voltam, épp csak félig haltam éhen, mivel hogy sötétben elég nehéz ételmet szerezni, ha véletlenül nem hiúz az ember; vad tarlórépát ettem hát, éretlen szilvát, kemény, zöld kökényt, no meg rengeteg füvet és fakérget. Fegyverem se volt, csak egy igazán silány késem, azt is úgy kunyeráltam el egy indián bajtársamtól. Hatalmas diadaluk ellenére továbbra is ágrólszakadtak maradtak. Ez volt mindig az indián sors.

Még mindig bőring volt rajtam, ami még csak elment volna valahogy, az ágyékkötő meg a legging viszont soha, semmiképpen. Pénzem nem volt, hogy mást vegyek helyette, az emberek pedig akkoriban azon a vidéken leginkább úgy voltak az öltözködéssel, hogy hónapokig viselték ugyanazt, az éjszakát is beleértve, mert senkinek sem volt váltás ruhája. Úgyhogy nemigen látszott lehetőség a csenésre sem.

Deadwood azokban az időkben gyakorlatilag egy árokból állt, nyáron porral, télen sárral teli, a két oldalán kocsmák sorával. Meghagytak egy-két szép szál fenyőt is, olyasmit, amelyet az indiánok sátoroszlopnak használnak – na ez is egy ok még, hogy miért számított értékes területnek Dead-

wood: a fennsíkon egyébként alig akadt fa. Volt aztán még egy-két bolt, egy-két kupi meg egy fürdő.

Kora hajnalban cserkésztem be a helyet, az utcák üresek voltak, még a szutykos szenyoriták is eloltották rég a lámpájukat, pedig különben megpróbáltam volna kicselezni a madámot (aki mindig kemény vén csont), és rábeszélni valamelyik hölgyikét, hogy kölcsönözzön egy kis stexet. Nem kevés tapasztalatom volt ilyen foglalkozású hölgyekkel, és bár a kegyeiket sosem osztogatják ingyen – lévén ez szakmai kérdés –, egyébiránt vannak olyan nagylelkűek a bajba jutott férfiember iránt, mint tiszteletreméltó nővéreik, ha nem még inkább. Több okuk van ugyanis fölülről nézni a férfinemet, mivel gyakorta találkoznak olyan képviselőivel, akiknek legalább egy éve sem kijózanodni, sem megtisztálkodni nem volt érkezésük.

Valami nyögést hallottam az egyik kocsmá előtt veszteglő kocsi aljából; nem is úgy nézett ki, mintha várakozna, inkább mintha otthagyták volna, majdnem keresztben állt, ló pedig nem volt befogva elé. Lábujjhegyre állva bekukucsáltam a hold fényében: egy fickó hevert odabent részegen, vagy talán haldokolva – mindkettő teljesen hétköznapi dolog volt az aranyvárosban.

– Mi baj, barátom? – szólok oda neki.

Mire förtelmes trágárság-özönt kapok válaszul. Akkor hát nem orvosra lesz szüksége.

– Jól van, kurafi – mondok neki –, akkor megverekszünk.

– Nem gondoltam persze komolyan. Csak amúgy próbaképpen említettem. Újabb szitokáradat volt az eredmény, de most már annyira elmosódottan, hogy érteni sem lehetett.

Fölkapaszkodtam a kocsira, és nekiláttam levetkőztetni a részegét. Leszedtem róla egy gypjúinget meg egy gatyát, amihez fogható bűzöset életemben nem szagoltam. Legalábbis addig, amíg napvilágra nem került a fickó reves hosszú alsója.

Magammal vittem a motyót a városszéli erdős hegyvidékre, ahol megbújtam, és az éjszaka hátralevő részében egy tiszta hegyi patakban áztattam a rongyokat. Másnap

reggel még mindig égre bűzlött, bár már nem annyira, mint az éjjel, és az orrfacsaró szag tovább enyhült, mikor fölkelt a nap, és elkezdte kiszárítani. Össze is ment egy kicsit a holmi, de az csak jól jött: a pofa, akiről lehúztam, jóval magasabb volt nálam. Elástam az indián hacukámat, és lebalagtam a városba, most már legalább olyan jól öltözötten, mint bárki Deadwood főutcáján, pontosabban a lepratánya egyetlen ökörcsapásán.

Egy örökkévalóság óta nem volt rendes étel a hasamban, és mivel a részegnek irdatlan nagy lába volt, a cipőjét sem vettem el, megtartottam helyette a csejenn mokaszinomat. Tehát kellemetlen kérdésekre számíthattam a fontoskodó alakok részéről, akik a világnak egyetlen zugából sem hiányoznak, legkevésbé onnan, ahol csurran-cseppen az ital. Indián táborba bezzeg bármikor besétálhattam volna, és megkapok mindent, amire szükségem van, miközben mást sem kérdeznek tőlem, mint hogy hová mégy, meg mit akarsz. És akármit felelek rá, akkor is megkapom, ami kell. Ez egyébként pontosan stimmel az ellenségre is. Ha bejut valahogy anélkül, hogy kinyírják, akkor az indián köteles vendégszeretően bánni vele, mert az a puszta tény, hogy vendég, fontosabb minden más minőségénél. Az indiánoknak épp ez a szokása vezetett ahhoz, hogy akkora hátrányba kerültek a fejlettebb civilizációval szemben.

A kocsi a részeggel pont ugyanúgy állt, félig eltorlaszolta az utat, de senki sem vette a fáradságot, hogy odább taszítsa, inkább elmanővereztek a saját kocsijaikkal úgy-ahogy a keskeny résben, ami azt jelentette, hogy egyszerre csak egy kocsi haladhatott el, tehát mindenki teli torokból káromkodott, és kinézett már egy rendesebb csetepaté. Fogtam hát magam, kizökkentettem a kocsit a kátyúból, és eltoltam az út szélére. Nyilván nem buzgott volna bennem így a közösségi érzés, ha nincs egy kis lelkifurdalásom a tulajdonos holmija miatt, mert tolvajlásra világéletemben csak akkor adtam a fejem, ha végképp nem volt már más választásom. Valamit mégis tenni akartam a fickóért, bár nyomát sem láttam sehol.

Akkor azonban megint nyöszörgés támadt, úgyhogy fölkapaszkodtam a kocsira, és benéztem, hát, kérem, ott volt a pasas a hosszú alsójában (napvilágnál még mocskosabbnak tűnt, mint az éjjel), és a homlokához emelt – szintén csupa szutyok – keze alól vaksin hunyorgott a napsugárba. A cipőjét csak letettem mellé, mikor rájöttem, hogy nem veszem hasznát, ő meg, amint megpillantotta, lecsapott rá, és nekilátott fölrángatni a merő kosz kapcájára. Közben a száját nyalogatta, és tenyerével recsegettette azt a rengeteg borostát a képin. Még mindig nem vette észre, hogy oda a felsőruhája.

Aztán meglátott engem, és fájdalmas fintorba rándult a pofázmánya.

– Bocsánatot kérek, uram! – aszondja. – Nem tudtam, hogy a magáé a koci. Esküszök, nem akartam ellopni. És ha behugyoztam volna, ígérem, hogy ki is pucolom, mint a parancsolat. Ugyanezt állíthatom az okádás és beszarás esetére is, bár utóbbi, amennyiben sor került rá, inkább az alsómban lesz található. – Csak ekkor döbbsen rá, hogy mi van, pontosabban mi nincsen rajta, mire a vigyora még szégyenlősebb lett, és tapogatózni kezdett maga körül, mintha azt remélné, hogy csak leszórta álmában a cuccát.

Elég hitványul éreztem magam, de annyira azért mégsem, hogy visszaadjam neki az ingét-gatyáját, amit a jelek szerint egyáltalán nem ismert föl rajtam.

– Figyeljen csak – aszondom neki –, hajlandó vagyok elmenni a szállására a cókómkjáért.

– Nem óhajtánám ezzel terhelni – mondja, miközben a koci oldalához kászálódik, és átlendíti azt a hosszú lábát. A jégeralsója hátsó bejáratáról hiányzott egy-két gomb, úgyhogy föllebbent, és megmutatta a fickó szőrös seggét. Négykézlábra érkezett a fűtca talajára, és ott is maradt egy darabig, nyögdécselve és szitkozódva. – Az isten verjen meg mindenkit, aki ilyen orgyilkos gatyaszaggatót árul! Nekem bezzeg sose sikerült megúsznom, amikor még magam is a bizniszbe voltam!

– Hagy segíték, pajtás! – mondom neki. – Jöjjön csak, üljön le arra a tuskóra ottan, én meg elmegyek a holmijáért, csak azt mondja meg, hová.

Panaszkodott egy sort a bárzsingijára, aztán meg nagy nehezen kinyögte:

– A helyzet az, hogy nincs is más ruhám, csak az, ami rajtam volt, mikor még utoljára magamnál voltam, de azóta, úgy látszik, elszórtam valahol. – Nagy ügyvel-bajjal talpra kecmergett, úgy is mondhatta volna az ember, hogy fölkapaszkodott saját magán.

És ahogy az arca közelebb került, hirtelen nagy érdeklődéssel néztem rá. Csupa kosz és mázga volt, a szeme vér-aláfutásos, és mikor vigyorgott, kitűnt, hogy hiányzik az összes első foga. Mégis az jutott eszembe, ismerem én ezt az orrot, ezt az állat.

– Nem-e tán véletlen Bill Crabbnek hívnak, pajtás?

Namost, bárki azt képzelhetné, hogy ettől meglepődött, de esze ágába sem volt.

– Ahogy mondja, uram – ezt vágja rá azonnal. – Úgy látom, a hírnevem megelőzött. Gondolja meg, uram, hogy most nem a legjobb formámban lát. A törvény szolgáját tisztelhetem önben?

– Jack öcséd vagyok – mondom neki.

Mire arcزدülés nélkül előregörnyed, és leokádja a csizmája orrát. Aztán fölegyenesedik, és a hosszú alsó ujjával törölgeti a száját.

– Elnézést, hogy is mondta?

– Jack vagyok. Az öcséd. Ezer éve, tudod...

Nem kis mutatvány gögös arcot vágni az ő állapotában, de higgyék el, összehozta.

– Hmmm – aszondja, és lefelé néz rám azzal a hosszú orrával, amit a papánktól örökölt, míg nekem a mama pisze heftije jutott. – Ilyet akárki állíthat.

– Már hogy akkora nagy dolog a rokonodnak lenni, hogy még hazudni is szoktak érte? – Ez a válasz sértő volna bárki tiszteletreméltó emberre nézve, Bill bátyám viszont nem

tartozik a mondott társaságba. – Utoljára a bölényvadászok között láttalak, ahol csörgőkígyóméreggel hamisított pálinkát próbáltál eladni. És ha nem ment meg egy Wyatt Earp nevű úriember, akkor meg is lincseltek volna érte.

– Egyetlen dologra emlékszek arról az Earpról, mégpedig hogy én voltam az, aki megtanította löni. Igazán idegesítő röhögése volt Billnek, köhögésszerűen kezdődött, s a vége fülrepestő számárordítás volt. – Hát meg köllött nézni a gyereket akkoriban! Úgy fogta a fegyvert, mint valami kis-lány. Azt se tudta, hol a ravasz! És milyen egy gyáva kutya volt, te jóég! Na, azon még én se tudtam segíteni.

– Arra volnék kíváncsi, megismersz egyáltalán?

Bill bámul egy darabig, és elhúzza a száját.

– Hát, tudod, nyelni se bírok, olyan száraz a szám. Az emlékezetem sokkal jobban működik, ha van bennem egy-két pohárral. – Biggyeszt, és önelégülten kivágja: – Úgy hat óra felé már bármire emlékszek, amit csak parancsolsz.

Odébb álltam tőle, már csak a bűz miatt is, de okosan tettem, mert bármikor eldobhatta a rókabőrt.

– Nem hiszem, hogy bárki dicsekedne a rokonsággal, Billy. Nem egy nagy dicsőség az. – Sajnáltam aztán, amint kicsúszott a számon, mert minek erősködöm, hogy közöm van hozzá, ha aztán csak sértegetni tudom. De mindegy volt egyébként, mit mond az ember Billnek, csak azt hallotta meg, amit meg akart hallani, és sajnos soha semmi nem vált abból a hasznára. Fura dolog ez: nem tartják az embert semmire, az ember megmondja nekik, mit kéne tartaniuk róla, erre még kevesebbre tartják, mint azelőtt. Rengeteg ilyet kaptam életemben, de a legszebb példája a bátyám volt, az hétszentség.

Ott áll nekem Deadwood főutcáján alsóban, amiből kilóg az alfele, de úgy fölvégja az állát, mint valami felséges úr, és így szól:

– Hát talán a parcellámra tennéd rá a koszos mancsod. Ami azt illeti, a legjobb messze e vidéken. Ha volna fogam gürcölni, egy vödör port szednék ki belőle naponta, meg akkora rögöket, mint egy barackmag.

– Bill – mondok neki –, én viszont úgy le vagyok égve, hogy lejjebb már nem is lehetnék. – Mert láttam már, hogy semmi haszna egyezkedni vele. – Hanem azért mégis testvérek vagyunk, és szívesen segítek neked, amint bírok. Jó volna minél hamarabb összeszedni magam, mert azt se tudom már, mikor ettem utoljára. Árukl már el, merre tanyázol.

Erre elkalauzol egy sikátorfélébe két kocsmá között, valami hátsó udvarba, ahol egy fölfordított, talán háromhektós hordó hever az oldalán. Benn némi zsákvászon meg egy takaró, ami valaha vörös lehetett; ezen egy sárga kutya fekszik, és a fogát vicsorgatja rám, míg Bill meg nem mondja neki, hogy oké vagyok. Akkor kijön a kutya, megszimatozza a mokaszinomat, és nyilván megérzi az indián kutyák szagát, mert a farka egy pillanatra megmerevedik, de aztán csóválni kezdi, visszamegy a hordóba, és letelepszik a kel-lős közepén. Mikor a bátyám bemászott mellé, odébb kellett tolnia. Ahogy én láttam, egy célja volt a kutyának: olyan közel lenni hozzá, amennyire csak lehet. Nagyszerű társ egy kutya az ilyen Bill-féléknek: kritikai érzéke nincsen, viszont imád mindent, ami bűdös.

– Te most pihensz egy kicsit – értelmeztem a helyzetet –, én meg körülnézek, milyen lehetőségek várnak itt a Crabekre. – Ami akár nevetséges is lehetett abban a helyzetben. Bill idősebb volt nálam, de úgy okoskodtam, még innen lehet a negyvenen. Nem hittem, hogy valaha is fölismeri bennem a kisöccsét, akit elvittek a csejennek, na de sokat kérdezi-e az ember az ő helyzetében, hogy kicsoda-micsoda az, aki jóindulattal van iránta? Egyszer-kétszer azóta is összefutottam Bill-lel, whiskyt árulgatott az erődök körül ácsingózó indiánoknak, aztán meg mikor az az incidensük volt Wyatt Earppel, de őszintén be kell vallanom, hogy ő sosem ismert rám, amit egyébként nem is kértem tőle.

Othagyttam hát a bátyámat a kutyájával összebújva – meg kell mondjam, egész otthonosnak tűnt a hordó –, és ki-léptem a főutóra az ő ruhájában, amely még mindig nedves volt kissé az egész éjszakás áztatás után. Valahogy lelket vert belém, hogy összefutottam Bill-lel, akit pedig gondosan

kerültem volna, ha kicsit is jobb idők járnak rám. Most viszont elszántam, hogy gatyába rázom, így vagy úgy, de pénzt csinállok, és rendes lakóhelyet szerzek kettőnknek. Deadwood volt olyan alkalmas hely, mint bármely másik; annyi bizonyos, hogy új város volt, ahol többé-kevésbé mindenki egyenlő helyzetből indul. Foglalkozást kellett hát találnom magamnak. Ahogy így végignéztem a főutcán, önkéntelenül is csupa olyasmi jutott eszembe, aminek whiskyhez, hazárdjátékhoz vagy lotyókhoz volt köze. Kínálkoztak persze törvényes lehetőségek is szép számmal, csak hogy boltot például nem lehet nyitni valami alaptőke nélkül, hitelt kapni pedig a lehetetlennel határos egy ilyen aranyvárosban. Pillanatnyilag semmivel sem néztem ki jobban, mint Bill ugyanebben a gúnyában, nekem ráadásul még nagy is volt. Meg aztán Deadwood felé meg kellett lennem tisztálkodás nélkül. Nem is borotválkoztam egész úton, de amilyen a szakállam növése volt, még mindig inkább csak koszosnak tűnt a képem, nem szakállasnak, legalábbis így láttam egy-egy pillanatra, mikor lassabb mozgású víz mellé térdeltem le inni.

Talán nem mondtam, de reggel óta a főutca zsúfolásig megtelt emberekkel és kocsikkal. Míg a bátyámmal voltam elfoglalva, nemigen figyeltem oda, és ha valakit is megbotránkoztatott az alsóruhás, pucér seggű fickó látványa, vagy ha egyáltalán észrevette valaki, hát az biztos, hogy nem tette szóvá. Az ilyen települések ugyanis azzal a fajta kapzssal vannak tele, aki semmi mást nem lát, csakis dollárokat, de azt is leginkább csak álmában. Tényvalóság, hogy az arany után loholó emberek nagy többsége szerencsétlen balfácán.

Nahát, ácsorgok, mondom, a deszkajárdán, valami helyi intézmény előtt, amin durván mázolt cégtábla hirdeti a nevét: „Kongresszus”; de aligha törvényhozó testület lesz, valószínűbb, hogy ivó ez is. Be ugyan nem látni, mert ritka portéka az üvegtábla Deadwoodban, ámde éppen kilép előlem egy igencsak ismerősnek tűnő frakk-kabátos figura.

Széles karimájú sombreroja alatt az arca jócskán öregebb, mint ahogy emlékszem rá tavaly kora tavaszról, a

Wyoming-beli Cheyenne-ből. A haja még mindig vállig ér, de már elég töredezett a végén, a konya bajusza szintúgy, és valaha tiszta, éles szürkés-kék szeme vörös szegélyű, vizenyős tekintetű. Arca szörnyű sápadt, horgas orra még hegyesebb, mint valaha.

– Vad Bill Hickok – mondom. – Nahát, hogy te is itt vagy. – Most hogy látom, eszembe jut, hiszen beszéltünk mi erről, hogy lehetne aranyat keresni Deadwoodban.

Megrándul a horgas orr finom cimpája, és odébb húzódik a fickó. – Belőled jön ez a bűz, pajtás? Tán a gatyádba rotyyantottál?

Mondhatom, kínos volt.

– Lerohadtam, Bill – magyarázkodtam neki. – Kölcsönholmi van rajtam, enni sem ettem már mióta. Nem tom, hallottad-e, de Custert meg a Hetedik Lovasezred jó részét kinyírták odafönn Montanában. Véletlen ott voltam, de sikerült meglógnom, egy régi csejenn ismerősöm segített...

Hickok tovább lépdel elfelé, míg beszélek. Csak egyre csóválja a fejét, fürtjei a frakk vállát súrolják.

– Pajtás – vágott a szavamba –, még soha senkit nem lőttem le azért, hogy olyasmiket kamuzott, amelyeneket én szoktam zöldfülűeknek, de leütni leütöttem jó néhány ilyen hantázóst. Ha pénz köll, szóljál, de ne akarj már hülyét csinálni belőlem. – Ezzel félresöpri a bal frakkszárnyat, és egy ezüst dollárt halász ki a puccos mellénye zsebéből. Mindig is híres volt, hogy milyen kényes a finom öltözködésre meg a testi tisztaságra. – Fizetek neked egy fürdőt meg borbélyt.

Nem erőltettem a történetemet, mohón rávágtam:

– Köszönöm, testvér. Ugye nem bánod, ha a pénz egy részéből valami enivalót szerzek?

Vad Bill csak hunyorog azzal a beteg szemével, megint a zsebébe nyúl, előszed még egy dollárt. Ez fura volt egy kicsit, láttam is, hogy a szélén van valami csorba, de azért, gondoltam, jó lesz még. Újra hálálkodtam.

– Jólakhatsz babbal és kenyérrel, és még mindig vehetsz inget-nadrágot ott, lejjebb, ahol használt holmit árulnak. Ami most van rajtad, égesd el.